

CSÓKAKŐ

KATA ÉS ÉVA

Fehér vármegyében Csurgó és Mór között düledeznek a Csókakő romjai.

Csókakő várának is érdekes regéje van. Miként adta oda Zsigmond király... de nem vágunk a krónika elé, amely eléggé mulatságos, még ha nem igaz is.

De igaz is lehet. Én legalább, ha akarom, valamennyiben hiszek, ha nem akarom, egyben sem hiszek.

Mert valamennyi váradományozási történet közt a legismertebb, legnyilvánvalóbb a Mária királynő adományozása, aki azt kiáltotta a Kis Károlyra rohanó Forgácsnak:

Vágd csak, fiam, vágd, Forgács
Tied leszen Gyimes és Gács.

Nos, igen szép, de mégsem egészen valószínű, hogy ő felsége ráért volna ebben a borzasztó pillanatban versben beszélni.

Már ennél mégis igazabb lehet a Csókakő története, amely a Zsigmond alatti török háborúkra ereszkedik vissza.

Háborút viselni akkor is nagy mulatság volt; kevesebbe is került, de némi ügyel-bajjal bizony akkor is járt.

Ma lekopogtatnak sürgönyt s „berukkol” mindenki. Valaha nehézkes parancs ment violaszín pecsét alatt. Hát még a Zsigmond idejében? Ha katona kellett, semmit sem firkáltak, hanem fegyvereseket gyűjteni útnak indították a véres kardot, hogy keresse össze a többi.

A kard aztán elment. Hírnök hordozta véresen az országban és gyűltek a hadak a zászló alá.

Hát mondom, háborúra készült a király s a véres kardú heroldok szigorúan hirdették a nemesi kúriákon:

- Aki József napkor nem lesz a táborban, fejét s jószágát veszti.

El is ment mindenki a kitűzött napra, kivált a dunántúli nemesek, várurak ültek nyeregbe roppant számmal. Mert hát úgy volt felállítva a kérdés „fej vagy nyereg”. S a fejét mindenki jobban szereti, mint ahogy útálja a nyeret.

Somogyban például mindössze két jámbor nemesről verte a hír, hogy magokat a hadból kivonják, erdőkön, padlásokon bujdokolnak.

A somogyi várispán kerestette is darabontjaival a két gyávát. Azok látták is őket felbukkanni, hol nyomukban voltak, hol elveszítették; lápokban, ingoványokban; elfogni nem bírták. Az egyik nemesnek Berkészi Balázs volt a neve, a másiké Berkészi István.

Annál jobban csodálkozott Apul, a várispán, mikor a táborba ért és Zsigmond melegen szorongatta meg a kezét:

- A kend vármegyéje a legkülönb. Az egyetlen, amelyből az utolsó szálig minden ember bejött.

Nagy zavarban volt Apul.

- Nem lehet az uram. Két otthon maradt gyámoltalanról én magam is tudok. Az egyik Berkészi István, a másik Berkészi Balázs.

- Már pedig nekem pedig így jelentették.

- Akkor bizony félrevezették nagyságodat.

- Majd mindjárt meglátjuk - szólt Zsigmond s legott parancsolta Csupor alvezérnek: szólítsa név szerint a somogyi hadat, ha közte van-e a két Berkészi testvér?

- Igenis, itt vannak, nagyságos királyom.

Zsigmond nevetve mondta Apulnak:

- Úgy látszik kendet vezették félre, Apul uram.

- Már úgy lesz valahogy - dörögte röstelkedve.

Bosszankodott. Egy kis kudarcnak is beillett az eset. Mégsem lehet ezt ennyiben hagyni. Menten a táborból hazaküldte Mihály nevű apródját a várnagyhoz, azzal a parancssal, hogy példásan büntesse meg azokat, akik a Berkészi-féle híresztelésbe befolytak s őt fölültették.

Lóra ült az apród, ment, hol ügetve, hol sebesen, ahogy a ló bírta, de mire hazaért Budáról Somogyba s ott elvégezte Kristóf várnaggal a dolgokat, aztán mire megint Budára visszaért s onnan, kérdezősködések szerint, mindenütt a Duna folyása mellett a tábor után ment, s mikor végre elért Galambócra, majd Nikápoly alá, már akkor vége volt a háborúnak. Csak a diadal-lakomára ért jókor.

A fényes győzelem örömmámorba hozta a királyt: madarat lehetett fogatni vele. Ami csak zsákmány és üres birtok volt az országban, mind kiosztogatta azok között, akik kitüntették magokat.

Mihály apród sietett fölkeresni az urát:

- No, mi újság otthon? - kérdezte Apul.

- Az az újság uram, hogy Berkészi uraimék most is otthon ülnek a sutban. Azaz bujkálnak kukoricaföldeken, pincékben és barlangokban.

- Az lehetetlen.

- Tulajdon szememmel láttam mind a kettőt. Üldöztem is őket Kristóf várnaggal.

- Megfoghatatlan - dünnyögte Apul s ment egyenesen a királyhoz, hogy elmondja neki.

- Nadragulyát evett kend - pattant fel a király, - hogy mindig ezen a két emberen lovagol. Nemcsak hogy itt vannak, hanem ki is tüntették magukat derekasan; jó harcos mindkettő. Csókakő várát nekik szántuk.

Apul zavartan csóválta fejét.

- És mégis... Engedje meg királyi nagyságod, hogy színről színre lássam őket.

- Nem bánom. Ugorj fiam, Perényi - fordult az apródhoz - intézkedjék a vezér, hogy a két lovag sátrunkba jöjjön.

Nemsokára két alacsony, zömök vitéz lépett be a királyhoz.

- Berkészi Balázs és István vagytok?

- Azok vagyunk.

- No látod, Apul! Derék lovagok vagytok, hűségeteket, bátorságotokat ím megjutalmazzuk. Tiétek és utódaitoké Csókakő vára és uradalma. Hanem most már húzzátok föl sisakrostélyaitokat, hogy szemtől szembe megismerkedjünk.

A két levante habozott.

- No, mi az? Le azt a sisakot! - parancsolá a király türelmetlenül.

A sisakot levették; két szép harmatos női arc tündöklött elő a mogorva páncélmezből s gazdag hajfonatok hullottak a harcosok vállaira.

- Ahá! - kiáltott fel Apul. - A Kata meg az Éva asszony. Jó napot kedves hugoskáim. Hát ehhez is értenek kegyelmetek?

- Kegyelem, kegyelem a férjeinknek!

Csodálkozásában alig tudott szóhoz jutni az uralkodó, majd végre e szavakkal fordult az urakhoz:

- Amely országban ennyi bátorság van a női szívekben is, ott fölösleges büntetést szabni a gyávaságra.

Aztán intett a nőknek, hogy lépjenek közelebb.

- Ti pedig, vitézlő asszonyok, megkapjátok, mint ígértem, Csókakő várát és uradalmát. Férjeitek életben maradnak a ti kegyelmetekből, de nevük örök időkre elenyészik, kitöröltetik a nemesek jegyzékéből, s a két családnak a ti nevetek alatt lesz folytatása a jövőben.

Így lettek a Berkészi István uram maradékai asszony neve után *Kathák*, a Berkészi Balázs uraimé pedig *Evvák*.

Az összegyűlt főurak lelkes „éljen”-nel helyeselték a király szavait, míg ő mosolyogva fűzte karjára a két vitéz menyecskét.

- Ez a csata az asszonyoké volt. Menjünk, élvezetlek benneteket méltó társatokhoz: Rozgonyinéhoz; ha ugyan megtaláljuk hamarjában - de ahol látom ni előcsillanni... a tengerzöld ruháját.